

DANISH INSTITUTE FOR INTERNATIONAL STUDIES

STRANDGADE 56 • 1401 Copenhagen K
+45 32 69 87 87 • diis@diis.dk • www.diis.dk

DIIS Brief

Hold hovedet koldt! Eller hvorfor global opvarmning ikke partout er et sikkerhedsproblem

**Steen Nordstrøm
August 2007**

Abstract

Klimaforandringer er for alvor kommet på den politiske dagsorden. Ofte og oftere beskyldes global opvarmning for at lede til nye sikkerhedspolitiske udfordringer som klimaflygtninge, ressourcekonflikter, energisikkerhed og grænsestridigheder. Dette brief kaster et kritisk blik på de sikkerhedsmæssige aspekter af global opvarmning og advarer mod brugen af skrækscenarier, fordi det besværliggør gennemførelsen af politiske tiltag, som kan mindske konsekvenserne af global opvarmning.

Denne publikation indgår i DIIS's Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier, som foretages på en bevilling fra Forsvarsministeriet.

Steen Nordstrøm er Ph.d.-studerende ved DIIS, Dansk Institut for Internationale Studier

Projected climate change poses a serious threat to America's national security...Projected climate change will seriously exacerbate already marginal living standards in many Asian, African, and Middle Eastern nations causing widespread political instability and the likelihood of failed states...Projected climate change will add to tensions even in stable regions of the world.
Center for Naval Analyses, 2007

Indledning

Den 17. april 2007 havde FN's Sikkerhedsråd for første gang klimaforandringer på dagsordenen. Diskussionen drejede sig om, hvorvidt vi i fremtiden vil opleve konflikter som konsekvens af den globale opvarmning. I det hele taget er de samfundsmæssige følger af klimaforandringerne for alvor kommet på den internationale politiske dagsorden i både EU-, FN- og G8-regi. Som både citatet fra den amerikanske tænketank CNA og Sikkerhedsrådets diskussion illustrerer, gøres klimændringernes potentielt dramatiske konsekvenser tit til et sikkerhedspolitisk spørgsmål. Senest har FN's generalsekretær hævdet, at den væbnede konflikt i Sudans Darfurprovinser til dels skyldes klimaforandringer, som har fået indbyggerne til at strides om knappe ressourcer. Generalsekretærens analyse er velunderbygget, men ofte tilskrives klimaforandringerne et helt urealistisk potentiale for at skabe sikkerhedspolitiske udfordringer – antageligvis for at øge interessen for klimaforandringer og gøde jorden for en politisk indsats mod dem. Det er vigtigt at bevare fokus på de reelle udfordringer frem for på skræmmebillederne. Ellers øges risikoen for, at man ikke får brugt de rette politiske instrumenter til at forebygge problemerne, og at klimakonflikter bliver en selvopfyldende profeti.

I dette brief kastes der et kritisk blik på de påståede sammenhænge mellem klima- og sikkerhedspolitik. Hvordan kan klimaet få sikkerhedspolitisk betydning, og er det overhovedet hensigtsmæssigt at kæde disse to ting sammen? Påstanden er, at ikke alle de sikkerhedsproblemer klimaforandringerne sættes i forbindelse med er reelle. Ej heller er den type ustabilitet, klimaforandringer måske giver anledning til, et nyt fænomen. Dynamikken kendes allerede fra en række humanitære kriser, og udgør sjældent nogen større militær udfordring. Til gengæld kræver løsningen af sådanne kriser masser af politiske vilje, fordi de indebærer indgriben i landes interne anliggender og indsættelse af soldater i områder, som Vesten traditionelt har været tilbageholdende med at engagere sig i. Derfor er der god ræson i at forebygge konsekvenserne af klimaforandringer gennem veltilrettelagt miljø-, handels- og udenrigspolitik, fremfor at vente på at problemerne eventuelt eskalere til et sikkerhedspolitisk niveau.

I det følgende undersøges disse temaer nærmere. Første sektion redegør for klimadebattens status og for hvordan samfundsmæssige konsekvenser af klimaforandringer i øjeblikket gør indtog på den politiske dagsorden. I anden sektion fokuseres der specifikt på fire ofte nævnte sikkerhedspolitiske konsekvenser af klimaforandringer, nemlig klimaflygtninge, ressourcekonflikter, energisikkerhed og grænsestridigheder. Der argumenteres for, at ikke alle fire udfordringer er lige reelle eller særligt nyskabende i en sikkerhedspolitisk optik. Konklusionen slår således fast, at klimaforandringerne næppe byder på trusler, der er anderledes end dem vi allerede kender. Muligvis kan klimaforandringernes globale rækkevidde betyde at flere regioner sættes under pres, men grundlæggende består udfordringen i at holde hovedet koldt og ikke 'hype' de sikkerhedspolitiske aspekter af global opvarmning, fordi man dermed risikerer at gøre det sværere at forebygge problemerne.

Klimadebatten – fra naturvidenskab til den politiske dagsorden

De store spørgsmål i klimadebatten har længe drejet sig om, hvorvidt globale klimaforandringer måske vil manifestere sig engang i fremtiden, og hvad disse ændringer i givet fald skyldes. Efterhånden er de fleste klimaforskere enige om, at de klimaforandringer, vi ser i form af varmere rekorder, smeltede gletschere og ekstreme vejrfænomener, er reelle og altså ikke blot naturlig variation. Desuden er der enighed om, at temperaturstigningerne formodentlig er forårsaget af menneskeskabt udledning af drivhusgasser, og videre at den globale opvarmning vil fortsætte frem mod midten af det 21. århundrede, stort set uafhængigt af hvad vi gør. Denne udvikling betyder, at det er tid til at flytte fokus i debatten fra skyldsspørgsmålet til følgevirkningerne af global opvarmning.

Overordnet må klimatiske ændringer formodes at få betydning for livet på jorden på tre måder. I første omgang har ændringerne en direkte effekt på det biologiske system, med det resultat at plante- og dyrearter trues eller i yderste konsekvens risikerer at uddø. For det andet har temperaturændringerne direkte konsekvenser for de dele af vore samfund, som er afhængige af naturen. Det gælder eksempelvis produktion af bestemte afgrøder, turisme og befolkninger, der bor i lavtliggende områder. En tredje type problemer er indirekte og opstår, når ændringer i naturen begynder at få bredere samfundsmæssige konsekvenser. Der vil for eksempel være økonomiske konsekvenser forbundet med at imødegå klimaændringerne. Ydermere kan man tænke sig brede samfundsmæssige konsekvenser af oversvømmelser og fødevareknaphed i form af eksempelvis migration. I værste fald tales der ligefrem om muligheden for væbnet konflikt på grund af klimaforandringerne, når samfund med ringe tilpasningsevne rammes af stigende knaphed på vand og andre basale ressourcer. At klimaforandringerne kan sættes i forbindelse med så dramatiske samfundsmæssige omvæltninger betyder, at de i politiske fora ofte gøres til et sikkerhedspolitisk problem. Spørgsmålene, der er vigtige at overveje i denne sammenhæng, er dels præcis hvilke sikkerhedspolitiske problemer, der kan tænkes at opstå, dels hvor sandsynligt det er, at de opstår, og endelig om de pågældende problemer er udtryk for nye dynamikker, der kræver nye sikkerhedspolitiske tiltag?

Klimaforandringer har haft stor videnskabelig og politisk bevågenhed det seneste år. Både i FN-systemet og EU er der blevet produceret rapporter om emnet, ligesom det engelske finansministerium og store amerikanske tænketanke har lavet omfattende analyser af klimaændringernes negative konsekvenser og mulige indgreb herimod. Fælles for disse undersøgelser er, at de finder belæg for, at klimaforandringerne er reelle og at de vil fortsætte gennem det 21. århundrede. Hvor hurtigt og hvor meget temperaturen vil ændre sig er imidlertid stadig omgærdet af megen usikkerhed. Det skyldes dels manglende viden, dels at nuværende handlinger eller mangel på samme naturligvis vil påvirke, hvad der kommer til at ske med klimaet. Usikkerhed er en uomgængelig grundpræmis for diskussionen af klimaforandringer og de potentielle konsekvenser. Og jo mere vi bevæger os væk fra de rent fysiske og biologiske ændringer og i retning af de afledte økonomiske og sikkerhedspolitiske konsekvenser, jo mere stiger usikkerheden. Der er således grund til at tage forskellige organisationer og analytikerers bombastiske udmeldinger om kommende flytningestrømme, økonomisk krise og potentielle konflikter med et gran salt.

En vigtig kobling mellem den videnskabelige og politiske fokus på klimaændringer står FNs Klimapanel, IPCC, for. Panelet følger den internationale klimaforskning og udgiver på denne baggrund rapporter om den globale opvarmning og dens konsekvenser. I rapporterne opererer IPCC med en række scenarier som forfines efterhånden som ny viden bliver tilgængelig og klimadata opdateres. I 2007 har IPCC udgivet tre analyser af klimaforandringerne og en fjerde generel rapport er undervejs. Analyserne har slået fast at klimaforandringerne med meget stor sandsynlighed er menneskeskabte og at konsekvenserne formodentlig bliver en temperaturstigning på mellem 2 og 4 grader ved udgangen af det 21. århundrede, alt efter hvad vi gør. Som en konsekvens forventes vandstanden globalt set at stige med 20 til 60 cm. Andetsteds slår IPCC fast, at konsekvenserne af temperaturstigningerne vil være størst for klodens biologiske mangfoldighed, men at der selvsagt også vil være store afledte samfundsmæssige konsekvenser. Ganske forventeligt er det især de samfundsmæssige konsekvenser, som er blevet genstand for politisk og journalistisk fokus.

En af de institutioner, som har undersøgt de samfundsmæssige konsekvenser nøje, er det engelske finansministerium, der med den såkaldte Stern-rapport fra efteråret 2006 leverede en omfattende analyse af de økonomiske udfordringer, der er forbundet med klimaforandringer. Rapporten pointerer, i tråd med IPCC forudsigelserne, at klimaet er i færd med at forandre sig, og at denne udvikling vil lede til temperaturstigninger over de næste 40 til 50 år uanset hvad vi gør i dag. Vi har dog stadig chancen for at stabilisere CO₂-indholdet i atmosfæren, og dermed temperaturen, på et acceptabelt niveau i midten af det 21. århundrede, men det kræver øjeblikkelig og vedvarende politisk handling. Spørgsmålet er så hvilke samfundsøkonomiske konsekvenser der er ved de uundgåelige klimaforandringer, og hvad det eventuelt koster at gøre noget ved problemet? Det er en væsentlig pointe i rapporten, at klimaforandringerne formodentlig vil medføre tab på ca. 5% af globalt BNP fremover som følge af især faldende høstudbytte og omkostningerne ved at tilpasse sig ekstreme

vejrphenomener. Det skal ses i forhold til, at en effektiv bekæmpelse af CO₂-udledningen vurderes til at ville koste ca. 1% af globalt BNP. Der er med andre ord god global økonomi i at begrænse udledningen af CO₂ og holde temperaturstigningen på et niveau, som antageligvis ikke medfører større problemer. Sikkerhedspolitisk peger Stern-rapporten på, at fremtidige vandstandsstigninger kan lede til at 200 mio. mennesker fordrives fra kystnære områder, ligesom væbnet konflikt risikerer at opstå mellem befolkningsgrupper i Vestafrika, ved Nilen og i Centralasien. Der sættes ikke tal på omkostningerne ved denne regionale ustabilitet, men de må forventes at være store og dermed underbygge tesen om, at der er økonomi i at begrænse risikoen for yderligere globale klimaforandringer.

Også i EU-regi er der blevet arbejdet med klimapolitik og konsekvenserne af global opvarmning i den seneste tid. På topmødet i marts fulgte medlemslandene op på en række analyser fra Kommissionen ved at vedtage en ambitiøs plan for at reducere udledningen af CO₂ med 20% inden 2020. Forpligtelsen til at reducere kan endda stige til 30%, hvis andre lande med USA og Kina i spidsen accepterer at begrænse deres udledning på tilsvarende vis. EU's arbejde frem mod denne europæiske klimaafnåftale hviler på tre ben. Udover de åbenlyse klimapolitiske mål om at dæmpe den globale opvarmning har landene kædet emnet sammen med både økonomi og energisikkerhed. Dette er først og fremmest en anerkendelse af, at en indsats overfor klimaforandringerne vil have økonomiske konsekvenser og muligheder, som også Stern-rapporten påpeger. Samtidig er det umuligt at nå de klimapolitiske mål uden at reformere energipolitikken, hvilket forventes at øge forsyningsikkerheden. EU-landenes sammenkædning af emnerne er udtryk for en politisk strategi, hvor potentielle omkostninger ved at sætte ind over for klimaforandringerne sættes i forhold til mulige gevinster som øget energisikkerhed og teknologiekspor. Samtidig understreger man, at klimaforandringer ikke kun er et spørgsmål om fysiske og biologiske ændringer, men også om de afledte samfundsmæssige konsekvenser. De sikkerhedspolitiske aspekter af klimapolitik er i EU-regi primært relateret til forsyningsikkerhed. Det skyldes Europas store import af fossile brændstoffer. Især stabiliteten af gasleverancer fra Rusland giver årsag til en vis bekymring i flere EU-lande. Den nye energipolitik sigter mod at reducere brugen af fossile brændstoffer og dermed mindske sårbarheden over for pludselige afbrydelser af energiforsyningen og generelt gøre Europa mindre afhængigt af petrostater og deres ofte autoritære tilbøjeligheder.

Sikkerhedspolitiske udfordringer ved klimaforandringer

Sammenkædningen af klima- og sikkerhedspolitik findes ikke kun i europæisk regi, men også i stigende grad i amerikansk politik, ligesom det var et vigtigt tema på det seneste G8-topmøde i Heiligendamm. Mens de økonomiske konsekvenser af global opvarmning er blevet grundigt undersøgt, er de sikkerhedspolitiske effekter stadig omgærdet af megen uklarhed og løst funderede ideer. Som det er illustreret ovenfor optræder sikkerhedsproblemer alligevel igen og igen i politisk retorik og rapporter om klimaforandringer. En del af forklaringen er at 'sikkerhedsliggørelse' af klimaet kan bruges til at fremme emnets status på den politiske dagsorden og dermed være medvirkende til at få (internationale) aftaler på plads. Det er forståeligt, at politiske aktører bruger retoriske virkemidler til at fremme en bestemt dagsorden, men strategien kan være farlig, idet man øger risikoen for at bruge forkerte midler til at imødegå problemerne. Altså er det ønskværdigt at forstå de præcise forbindelser mellem klimaændringer og sikkerhedsproblemer. Dette kræver et nærmere blik på diskussionen af klima og sikkerhedspolitik, hvori man kan identificere fire hovedgrupper af mulige sikkerhedsproblemer: Migration, energisikkerhed, interne ressourcekonflikter og grænsestridigheder. I det følgende ses der nærmere på hver enkelt situations konfliktpotentiale.

Klimaforandringer og i særdeleshed vandstandsstigning forventes at kunne lede til øget migration, eller 'klimaflytninge' om man vil. I de mest drastiske scenarier peges der på, at op mod 1 milliard mennesker vil kunne blive så kraftig berørt af vandstandsstigninger, tørke og fødevarerikkerhed gennem de næste 50 år, at de vælger at migrere. Andre kilder som IPCC estimerer omfanget til at være ca. 7 millioner flytninge om året. Flytningestrømme i denne størrelsesorden er i gentagne tilfælde blevet gjort til et potentielt sikkerhedsproblem, idet man forventer skærmydsler og ustabilitet i de (nær)områder, hvortil flytningene vil bevæge sig. Der er dog flere forhold, som taler for ikke at kategorisere klimabaseret migration som en sikkerhedspolitisk udfordring. De kommende klimaændringer og vandstandsstigninger vil efter alt at dømme være gradvise og relativt langsomme. Den følgende migration vil antageligvis være tilsvarende langsom og altså ikke en pludselig strøm af

mennesker fra et bestemt udgangspunkt mod et bestemt mål. Migrationens diffuse karakter vil alt andet lige gøre den lettere at håndtere end de 19 millioner konfliktflygtninge verden i dag håndterer, eftersom klimaflygtningene vil kunne migrere hen hvor de har de bedste levevilkår, fremfor blot væk fra en krigssituation. Desuden vil de fremtidige migrantgrupper i modsætning til mange eksisterende flygtningegrupper ikke have en fælles politisk dagsorden baseret på oplevet eller reel forfølgelse. Dermed mindskes risikoen for, at migranterne mobiliseres til nogen form for organiseret oprør. Endelig er det naturligvis muligt allerede nu at minimere migrationen ved at forebygge problemer som oversvømmelse, vandmangel og ørkenspredning gennem kapacitetsopbygning og udviklingsbistand.

Det andet sikkerhedsproblem er intra-statslige ressourcekonflikter, hvor stigende knaphed på vand eller dyrkningsegnet jord gør befolkningsgrupper så desperate, at de griber til våben. Denne form for ustabilitet kaldes ofte neo-malthusiansk konflikt efter den britiske 1700-tals demograf Malthus, som antog at befolkningsvækst og fødevareknaphed ville lede til fremtidige konflikter. I den sikkerhedspolitiske retorik postuleres det tit, at folk i knaphedssituationer står overfor et valg mellem at kæmpe eller flygte. Konflikt ses altså som en næsten automatisk følge af knaphed. Historiske studier af knaphedssituationer viser imidlertid, at denne logik halter. I knaphedssituationer sker der typisk en fredelig tilpasning. Enten i form af aftaler om at dele de relevante ressourcer eller i form af ibrugtagning af nye teknologier. Konflikt er altså en anormal og relativt sjælden følge af ressourceknaphed. I de tilfælde hvor ressourceknaphed leder til konflikt skyldes det et sammenfald med negativ økonomisk udvikling og politisk marginalisering. Den dynamik kendes allerede fra konflikter i eksempelvis Somalia, Rwanda og Sudan. Det er værd at bemærke, at dårlige økonomiske og politiske forhold synes at være en nødvendig forudsætning for at klimaproblemer eskalere til ressourcekonflikter. Eftersom det er lettere at påvirke landes økonomiske og politiske forhold end deres klimatiske, kan en forebyggende sikkerhedspolitisk indsats med fordel lægges her. Igen betyder det, at de rette instrumenter skal tages fra den udenrigs- og udviklingspolitiske værktøjskasse frem for den militære.

Energisikkerhed er den tredje sikkerhedspolitiske vinkel, der ofte dukker op i klimadebatten. Hvor de andre sikkerhedspolitiske emner handler om potentielle problemer, er der her *muligheder* på dagsordenen. Vestens energiforsyning er i stigende grad baseret på import af billige fossile brændstoffer fra producentlande præget af politisk autoritære systemer. Selve indsatsen mod klimaforandringer frembyder derfor en mulighed for at øge energisikkerheden ved at bevæge sig bort fra olieimport og diversificere energikilderne i retning af vedvarende energi og a-kraft. Denne strategi er en drivkraft i både europæisk og amerikansk klimapolitik, hvor man ofte hører at lavere forbrug af fossile brændstoffer vil lede til både mindre CO₂-udledning og mindsket afhængighed af Mellemøsten og Rusland. At adgangen til energiressourcer er forbundet med sikkerhedspolitik, kan der ikke være tvivl om. Alligevel er det så som så med den logiske forbindelse mellem klima og energisikkerhed. Hvis Vesten ønskede at diversificere sine energikilder og frigøre sig fra Rusland og Mellemøsten kunne man gøre det uden henvisning til klimaforandringerne. Igen handler sikkerhedsliggørelsen af klimaet mere om at skabe grobund for en politisk opportunistisk strategi frem for et konkret og nyt sikkerhedsproblem, som følger i kølvandet på global opvarmning.

Grænsestridigheder er den sidste sikkerhedspolitiske udfordring, der ofte forbindes med klimaforandringer. Tesen er, at den globale opvarmning vil lede til nogle fysiske ændringer, som enten vil kunne medføre at eksisterende grænser drages i tvivl (f.eks. når grænsefloder udtørres eller ændrer forløb) eller nye grænsestridigheder bliver nødvendige. Nye grænser synes at være den væsentligste udfordring og særligt den arktiske region har været i fokus. IPCC scenarierne viser, at området vil komme til at opleve relativt høje temperaturstigninger fremover. Efterhånden som isen smelter vil der dels blive åbnet for nye sejlruter, dels blive adgang til nye ressourcer i form af især olie- og gasdepoter. Disse forhold har fået Danmark, Rusland, USA, Canada og Norge til at gøre krav på områder omkring Nordpolen. Mens denne og lignende situationer tydeligvis kan få vidtrækkende konsekvenser, betyder de høje indsatser ikke, at grænsestridigheden er en stor sikkerhedsmæssig udfordring. For det første eksisterer der FN-procedurer for at løse denne slags uoverensstemmelser og parterne i den arktiske sag anerkender disse regler. Tilsvarende må man formode, at der vil være international enighed om at basere afgørelser i lignende sager på de samme regler. For det andet er det klart, at omkostningerne ved at lade grænsestridigheder eskalere udover det diplomatiske niveau ikke står mål med gevinsterne.

Det gælder både for parter i den arktiske sag og ikke mindst for parterne i de potentielle grænsestridigheder, der peges på i resten af verden. Igen synes det ude af proportioner at gøre klimaets effekt på grænsedragning til en ny sikkerhedspolitisk udfordring. Spørgsmålet om grænsers forløb er klassisk udenrigspolitik, og der eksisterer internationalt anerkendte regler for, hvordan tvister afgøres.

Debatten om klimaforandringer indeholder en tendens, hvor dramatiske sikkerhedspolitiske omvæltninger stilles i udsigt. Et blik på de fire udfordringer viser imidlertid, at der er tale om proportionsforvrængning, eftersom det dels er usikkert om problemerne vil manifestere sig, dels er klart at der ikke er noget nyt i konfliktdynamikkerne. Ligeledes må det understreges, at der allerede eksisterer løsninger, som kan afværge problemerne, før situationen eskalerer til et sikkerhedspolitisk niveau, hvor brug af militær magt kan blive nødvendig. Løsningerne indebærer på nationalt plan en aktiv udenrigs- og udviklingspolitik, mens det på internationalt plan er essentielt at lade multilaterale institutioner fastholde deres rolle som problemknusere, når det gælder delingen af ressourcer. Netop fordi det multilaterale aspekt er afgørende, risikerer man at skyde sig i foden ved at fremhæve sikkerhedspolitiske skræmmebilleder, som lægger op til national enegang fremfor samarbejde.

Konklusion

Global opvarmning vil komme til at spille en definerende rolle i vigtige politiske spørgsmål fremover. Men vor viden om processerne, der leder til klimaforandringer og de efterfølgende konsekvenser er ufuldstændig. Det er yderst komplekst at forbinde fysiske og biologiske ændringer med samfundsmæssige ændringer som ustabilitet, flygtninge og krig. Tilmed mener klimaforskere, at de naturlige processer bag global opvarmning kan være ikke-lineære og altså indeholde nogle grænseværdier som – hvis de overskrides – resulterer i voldsomme ændringer. Eksempelvis er det blevet påpeget, at afsmeltning fra indlandsisen kan gøre Atlanterhavet mere ferskt med det resultat, at golfstrømmen pludselig stopper og Europa nedkøles. Sådanne scenarier er meget usandsynlige, men generelt betyder usikkerhederne, at det er på sin plads at være varsom med forudsigelserne både om klimaændringernes størrelse og især deres samfundsmæssige konsekvenser. Beklageligvis synes forståelse af denne usikkerhed at være fraværende i klimadebattens sikkerhedspolitiske del, hvor dramatiske påstande og skræmmebilleder sætter dagsordenen. Konsekvensen risikerer at blive drakoniske løsninger, som ikke passer til de udfordringer, vi står overfor.

For at sætte de sikkerhedspolitiske problemer i rette sammenhæng og give dem de relevante proportioner må man overveje tre grundlæggende usikkerheder i klimadebatten: Hvor meget vil temperaturen ændre sig, hvor hurtigt vil det ske, og hvor på kloden vil opvarmningen finde sted? IPCC analyserne viser, at der stadig er megen usikkerhed om disse grundlæggende elementer, men at temperaturstigningen formodentlig vil blive moderat og foregå i et roligt tempo. Især det sidste mindsker risikoen for de mest dramatiske sikkerhedspolitiske konsekvenser fordi det giver samfund og befolkningsgrupper tid til at tilpasse sig og løse udfordringerne med fredelige midler.

Usikkerheden om klimaforandringernes størrelse og konsekvenser har givet grobund for en politisk retorik, hvor forskellige aktører gør netop deres bekymring til en fremtidig sikkerhedspolitisk udfordring. Det gælder alle dele af det politiske spektrum og for en række forskellige organisationer fra miljøaktivister til energiselskaber, der taler om dramatiske konsekvenser af ressourceknaphed for at fremme en bestemt dagsorden. Man må altså holde sig en række motiver for øje, når man navigerer i den sikkerhedspolitiske del af klimadebatten.

Ser man bort fra den politiske retorik og undersøger klimaforandringerne i lyset af den eksisterende forskningsbaserede viden om konflikter, er hovedbudskabet at de fremtidige sikkerhedspolitiske udfordringer, som måtte følge af opvarmningen, vil se ganske velkendte ud. På det geopolitiske plan vil der være en kontinuerlig konkurrence om kontrollen med strategisk vigtige transportruter og energikilder, mens der på lokalt plan vil være udviklingslande, der plages af oprør og ustabilitet. Flere udviklingslande lider under problemer med grupper, der er politisk marginaliseret, hvilket i samspil med økonomiske problemer og klimaforandringer kan udgøre en giftig cocktail. Det tyder på at borgerkrig, regional ustabilitet og humanitære kriser i disse egne er en langt mere sandsynlig følge af global opvarmning end mellemstatslige grænsestridigheder og store flygtningestrømme.

De skitserede problemer er velkendte og derfor er det ude af proportion, at tale om klimakrige som fremtidens helt store sikkerhedspolitiske udfordring. At vi kender til konflikternes dynamik betyder nemlig, at der eksisterer en række løsninger, som vil kunne forebygge problemerne. Udfordringen består i at få truffet de rette politiske valg nu, og undgå at tale problemerne op på et niveau, som gør det svært at få dem løst gennem internationalt samarbejde. Hvad er løsningerne så? På internationalt niveau handler det om at sikre sig at afgørelser i stridigheder vedrørende deling af ressourcer, grænsedragning o.l. fortsat træffes gennem anerkendte internationale institutioner som FN. Lokalt vil de fleste problemer med ustabilitet og flygtninge kunne forebygges med en trestrengt indsats med fokus på 1) opbyggelse af demokratiske politiske systemer der sikrer en legitim fordeling af et samfunds ressourcer, 2) understøttelse af frie markeder der sikrer at ressourcer kan handles og fordeles effektivt og 3) opbygning af teknisk kapacitet til at løse problemer med ressourceknaphed. Klimaforandringer eller knaphed på ressourcer leder ikke automatisk til konflikt, og ved at påvirke disse centrale elementer i en potentiel konfliktdynamik mindsker man markant risikoen for væbnet oprør.

På trods af mange avisforsider, der indikerer det modsatte, vil klimaforandringerne altså næppe få ragnarok til at bryde ud. Klimaforandringerne byder ganske vist på en række nye udfordringer af især miljømæssig og økonomisk karakter, mens det er småt med nye sikkerhedspolitiske problemer. Bringes udenrigs-, udviklings-, energi- og handelspolitik effektivt i spil, vil de fleste problemer kunne forebygges og brugen af militære midler undgås. En effektiv brug af de rette politiske instrumenter forudsætter, at man vurderer udfordringerne og de usikkerheder, der er forbundet med dem, nøgternt. Derfor er det nødvendigt at holde hovedet koldt og undgå at fremmane skræmmebilleder af de sikkerhedspolitiske konsekvenser af global opvarmning.

Læs mere her:

<http://www.ipcc.ch>

<http://www.un.org/News/Press/docs/2007/sc9000.doc.htm>

<http://securityandclimate.cna.org/report>

http://www.um.dk/NR/rdonlyres/F32E635F-CBBA-4FA6-9923-C8EBE187DD9E/0/climate_foreign_policy.pdf

DIIS's Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier

Denne publikation indgår i de Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier. Projektet, der er finansieret af Forsvarsministeriet, blev påbegyndt i 2000 og løber frem til 2009.

Forskning og formidling indenfor De Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier er inddelt i seks hovedområder: Globale sikkerhedsforhold og FN, Det transatlantiske forhold og NATO, Europæiske sikkerhedsforhold og EU, Dansk forsvars- og sikkerhedspolitik, Militær magt, krisestyring og operationer, og endelig Nye trusler, terror og spredning af masseødelæggelsesvåben.

Forskningsopgaver formuleres i samarbejde med Forsvarsministeriet. Forskningen og konklusionerne af denne er uafhængige, og afspejler hverken de involverede ministeriers synspunkter eller en officiel DIIS-holdning til det givne spørgsmål.

Resultaterne af de Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier tager mange former – fra 'research briefs' til artikler i internationale videnskabelige tidsskrifter – for at leve op til vores mål om at foretage forskning af høj kvalitet og formidle denne til offentligheden.